

МОЛОДІЖНІ ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ У СИСТЕМІ ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДИ ТА СУСПІЛЬСТВА

Статтю присвячено дослідженню ролі молодіжних громадських організацій у взаємодії інститутів влади та суспільства. Аналізуються правові, соціальні та політичні складові цієї взаємодії у сучасній Україні.

Ключові слова: *молодь, державна молодіжна політика, урядування, молодіжні громадські організації, молодіжний рух.*

У сучасній Україні молоді люди складають активну частину населення, яка характеризується освіченістю, мобільністю, високим рівнем громадської та політичної участі. Саме тому молодіжні організації виступають потужним соціальним ресурсом, носієм політичного, інтелектуального, духовного капіталу, який здатний забезпечити реалізацію програм соціально-політичного та економічного розвитку.

У той же час молодь є однією із найбільш незахищених та уразливих соціальних груп, передусім – з економічної точки зору. Окрім цього, молоді люди першими потрапляють під дію таких загрозливих явищ сучасності, як наркоманія, ВІЛ/СНІД, комп'ютерна залежність, насильство у родинах тощо. У цьому контексті саме ефективна діяльність молодіжних громадських організацій здатна допомогти у вирішенні проблем молоді, забезпечити якісне покращення молодіжної політики та розвиток молоді.

Формування та реалізація ефективної державної молодіжної політики визнана одним із головних пріоритетів суспільного розвитку на законодавчому рівні в Україні. Після двадцяти років незалежності стає зрозуміло, що вирішення даного завдання неможливе без постійного діалогу влади із молодіжними громадськими організаціями, активної участі молоді у процесі державотворення. Усе вищезазначене свідчить про актуальність досліджуваної теми як для теорії політичної науки, так і для політичної реальності перехідного українського суспільства.

Серед вітчизняних науковців, які досліджували діяльність молодіжних організацій, їхня роль у політичній взаємодії в умовах перехідного суспільства слід відзначити М. Головатого, В. Барабаш, Л. Кормиц, В. Якушика, Г. Щедрову, О. Чернецького, Я. Ярош,

М. Перепелицю, В. Кулика, О. Корнієвського, В. Головенько, А. Половинця та ін.

Роль та місце молодіжних громадських організацій у соціально-політичному процесі визначаються як внутрішніми, так і зовнішніми факторами. До внутрішніх можна віднести організаційну структуру, мету та завдання діяльності, генезу створення та розвитку та ін. Проте у сучасних умовах не можна недооцінювати вплив зовнішніх факторів на діяльність молодіжних громадських організацій. У перехідному суспільстві соціальні, економічні, політичні фактори, рівень демократичності та плюральності політичної взаємодії в цілому, визначають стан та напрямки розвитку молодіжних громадських організацій. Саме тому молодіжні громадські організації необхідно досліджувати у широкому контексті взаємодії влади та суспільства.

Мета статті – дослідити місце та роль молодіжних громадських організацій як складової громадянського суспільства у процесі взаємодії влади та суспільства в Україні.

Молодіжні громадські організації виступають невід'ємною складовою громадянського суспільства. На думку професора Л. І. Кормич, це – «добровільні, створені на основі самоуправління і самодіяльності об'єднання громадян, які відстоюють соціальні, професійні, демографічні та інші інтереси певних груп населення, об'єднані спільністю цілей, мають фіксоване членство, статuti...» [3, с. 11]. Можна відзначити високий рівень участі молоді (передусім – студентської) у діяльності не лише молодіжних організацій, а й активність в усіх формах політичної участі.

Варто погодитись із визначенням молодіжних організацій, яке пропонує професор М. Ф. Головатий: «Молодіжні організації – не просто об'єднання молоді, це ті соціальні структури суспільства, за допомогою яких створюються умови і багато в чому реалізуються інтереси, потреби, запити молодих людей у всіх сферах життя: економічній, політичній, соціальній, духовній, родинно-побутовій» [1, с. 136].

У системі молодіжних громадських організацій можна виділити чотири підсистеми: регулятивну, інституційну, інформаційну та підсистему зв'язків. Комплексний аналіз цих підсистем необхідно доповнити дослідженням зовнішнього середовища, яке поділяється на локальне (мікросередовище чи середовище прямої дії) та глобальне (макросередовище чи середовище непрямої дії).

До макросередовища відносять економічні, політичні, соціокультурні, науково-технологічні, природно-кліматичні, демографічні фактори. Кожна молодіжна громадська організація має свою організаційно-функціональну будову, яка складається із органів управління

(це можуть бути: загальні збори, конференція, з'їзд членів), контрольні та ревізійні органи, наглядові ради тощо.

Державна молодіжна політика та функціонування молодіжних громадських організацій в українському суспільстві регулюються Конституцією України, Законами України «Про місцеві державні адміністрації», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про об'єднання громадян» та «Про молодіжні та дитячі громадські організації».

Велика увага питанням молодіжної політики приділяється у діяльності органів державної влади. Так, Указами Президента «Про День молодіжних та дитячих громадських організацій», «Про заходи щодо сприяння розвитку пластового (скаутського) руху в Україні», формуються напрямки політики у цій сфері. Те саме стосується і постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення «Про порядок легалізації об'єднань громадян», «Про порядок справляння та розміри збору за реєстрацію об'єднань громадян», «Про порядок реєстрації символіки об'єднань громадян», «Про порядок реєстрації філій, відділів, представництв та інших структурних осередків громадських (неурядових) організацій іноземних держав в Україні» тощо.

Окреме місце у системі нормативно-правових актів посідають міжнародні угоди, які стосуються регулювання діяльності громадських організацій та відповідно до визначеної законодавством процедури, ратифіковані Україною.

Законодавство України надає можливість залучення молодіжних громадських організацій органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування до розроблення і обговорення проектів рішень з питань державної політики щодо молоді та визначає такі форми їхньої державної підтримки, як надання молодіжним громадським організаціям інформації про державну політику щодо дітей та молоді, надання методичної та організаційної допомоги з питань соціального становлення та розвитку молоді, сприяння створенню підприємств, установ і організацій, які надають послуги молоді та дітям або сприяють зайнятості молоді.

Відповідно до чинного законодавства кошти молодіжних громадських організацій формуються за рахунок членських, спонсорських та благодійних внесків, пожертвувань (у тому числі – у формі патронажу), грантів та державної підтримки.

В цілому реалізація державної молодіжної політики відбувається за такими напрямками, як: 1) поліпшення соціально-економічного становища молоді, вирішення питань її працевлаштування, житла; 2) освіта, фізичне виховання та сприяння духовному розвитку молоді; 3)

підтримка творчої та обдарованої молоді; 4) протидія негативним явищам у молодіжному середовищі; 5) сприяння громадській активності молоді, підтримка молодіжних і дитячих громадських організацій.

У процесі підвищення ефективності взаємодії влади та молодіжних громадських організацій необхідно враховувати їхній тип, основні (статутні) завдання, сферу діяльності. Також важливими чинниками виступають такі фактори, як:

- бачення суспільної ролі молодіжних громадських організацій з боку керівництва;

- їхня соціальна база;
- напрямки впливу на соціальні та політичні процеси;
- регіональні особливості;
- функціональні особливості молодіжної організації;
- джерела фінансування;
- структурні особливості;
- специфіка діяльності.

Враховуючи важливість впливу макросередовища на діяльність молодіжних громадських організацій, варто погодитись із В. Панасюк у тому, що сьогодні домінують такі організаційно-правові форми взаємодії державних органів і громадських організацій, як проведення спільних заходів (це виражається в проведенні масових акцій, відзначення пам'ятних дат, свят, профілактичних заходів, конкурсів, «круглих столів», семінарів та ін.), розробка та прийняття спільних правових актів, інформаційно-методичне забезпечення діяльності (проведення спільних соціологічних досліджень, обмін інформацією, розробка та видання спільної рекламної продукції профілактичного характеру, видання методичної літератури тощо) [4, с. 247].

Український дослідник В. Кулик, класифікуючи молодіжні громадські організації за характером здійснюваної діяльності, виділяє такі їхні типи, як:

- молодіжні фахові об'єднання, організації за інтересами;
- молодіжні релігійні організації;
- благодійні фонди для молоді та молодіжні благодійні фонди;
- національні молодіжні організації;
- студентські організації;
- громадсько-політичні організації молоді;
- молодіжні філії політичних партій;
- молодіжні партії [див. детал. : 4].

Варто погодитись із думкою М. Перепелиці, який вважає, що «здійснювати ефективніший двосторонній зв'язок між молоддю і органами державної влади за посередництва молодіжних організацій

можна було б у більш повному обсязі, активно використовуючи такі форми роботи, як:

- зустрічі керівників регіонів з представниками молодіжних організацій;
- включення представників молодіжних організацій у дорадчі органи при органах державної влади на місцях;
- виступи молодіжних лідерів, активістів у засобах масової інформації;
- участь керівників областей, районів, міст у заходах, що проводяться молодіжними організаціями» [6, с. 135].

Підтримка державою молодіжних громадських організацій, на думку М. Головатого, може здійснюватись не лише організаційно. Вона передбачає реалізацію таких кроків, як: звільнення молодіжних організацій, створених ними підприємств, закладів, установ від оподаткування; безоплатної передачі молодіжним організаціям споруд, приміщень, матеріальної бази, необхідної для роботи з молоддю; звільнення молодіжних організацій від внесення плати за користування землею; надання молодіжним організаціям на вигідних засадах різноманітних видів кредитів і субсидій; створення молодіжним організаціям умов для здійснення обмінів, широкого співробітництва з молодіжними організаціями інших країн і територій [1, с. 139].

В умовах політичного плюралізму та розвитку багатопартійної системи важливу роль у політичному процесі починають відігравати молодіжні організації політичних партій. Те саме стосується і політичних партій, діяльність яких спрямована на захист інтересів молоді, забезпечення реалізації їхніх інтересів та потреб. На думку В. Кулика, «Політична партія виникає тоді, коли соціальна верства, група усвідомлює необхідність політичної самоорганізації задля захисту своїх інтересів та участі у виробленні державних рішень. В нашому випадку частина молоді як соціально-демографічна група усвідомила необхідність політичного оформлення своїх інтересів у вигляді створення власних партій... До молодіжних партій належать Партія «Молода Україна», Організація політичного розвитку – Молодіжна партія України, Партія «Нова генерація». Ці політичні організації складаються переважно з молоді і заявляють про готовність захищати інтереси молодого покоління (як першочергове завдання). В плані ставлення до домінуючого у сучасному світі типу приватновласницьких суспільно-економічних відносин (тобто на підставі ступеня сприйняття або несприйняття цього типу в цілому) ці партії належать до центристського напрямку. За ідеологічною

орієнтацією – декларують приналежність до лібералізму. За характером організації – це кадрові партії» [див. детал. : 4].

У взаємодії влади та суспільства важливе місце належить й іншим (неполітичним) молодіжним організаціям. Зокрема, варто відзначити такі напрямки діяльності, у яких активна роль належить молодіжним організаціям: культура, освіта, релігія, екологія, охорона здоров'я (профілактичні просвітницькі заходи, спрямовані проти наркоманії, тютюнопаління та ін.), міжнародні відносини, захист прав і свобод громадян тощо.

Таким чином, аналіз системи та структури діяльності та функціонування молодіжних громадських організацій демонструє залежність рівня їхньої ефективності від зовнішніх (макросередовище) та внутрішніх (мікросередовище) чинників.

Література

1. Головатий М.Ф. Молодіжна політика в Україні: проблеми оновлення / М. Ф. Головатий – К. : Наукова думка, 1993. – 236 с.
2. Головатий Н.Ф. Соціологія молодіжи / Н. Ф. Головатий – Курс лекцій. – К. : МАУП, 1999. – 224 с.
3. Кормич Л. І. Громадські об'єднання та політичні партії сучасної України : Навчальний посібник / Л. І. Кормич, Д. С. Шелест. – Одеса : Юридична література, 2002. – 200 с.
4. Кулик В. Сучасний організований молодіжний рух в Україні як об'єкт наукового дослідження [Електронний ресурс] / Кулик В. // Сучасний організований молодіжний рух в Україні як об'єкт наукового дослідження. – Режим доступу : http://varianty.org.ua/Humanitarians_on_XXI/Kulyk.htm
5. Панасюк В.М. Молодіжні громадські організації – суб'єкт молодіжної політики / В. М. Панасюк // Юридический вестник. – 2007. – № 2. – С. 31–34.
6. Перепелиця М. П. Державна молодіжна політика в Україні (регіональний аспект) / М. П. Перепелиця. – К. : Український ін-т соціальних досліджень, Український центр політичного менеджменту. 2001. – 242 с.

Стаття посвячена дослідженню ролі молодіжних суспільних організацій у взаємодії інститутів влади та суспільства. Аналізуються правові, соціальні та політичні елементи цієї взаємодії в сучасній Україні.

Ключові слова: *молодіж, державна молодіжна політика, управління, молодіжні суспільні організації, молодіжне рух.*

The article investigates the role of youth organizations in the interaction of government and society. Analyzes the legal, social and political elements of this interaction in contemporary Ukraine.

Key words: *young people, national youth policy, governance, youth organizations, youth movement.*

Каретна О. О. – асистент кафедри соціальних теорій Національного університету «Одеська юридична академія».

Рецензент: проф. Щедрова Г. П.